

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД НА УРОКАХ КРЕСЛЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

COMPETENT APPROACH IN DRAWING LESSONS IN VOCATIONAL (VOCATION-TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS

Наше життя сьогодні – це постійне навчання, і тому викладачі ставлять собі за мету навчити здобувачів освіти постійно опановувати нові знання, знаходити потрібну інформацію та застосовувати її на практиці.

Якість підготовки кваліфікованих робітників певною мірою залежить від забезпечення в закладі освіти умов, які не можуть бути постійними. Вони змінюються під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів.

Для сучасного закладу освіти стає необхідною заміна пріоритетів у навчальному процесі, що передбачає перехід від предметно-орієнтованого навчання до навчання спрямованого, на формування його мотиваційної сфери, критичного мислення, креативності, загально навчальних та професійних компетентностей.

В статті розглянуто і проаналізовано роль компетентнісного підходу в професійній (професійно-технічній) освіті, який є базовим у формуванні конкурентоспроможного кваліфікованого робітника. Основна увага зосереджується на формах і методах проведення уроків з формування графічної грамотності та розвитку просторового мислення на уроках креслення. Наголошується на важливості реалізації компетентнісного підходу в освітній діяльності професійно-технічних закладів освіти, зокрема на уроках професійно-теоретичної підготовки. У статті розглядається актуальна проблема формування змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та його впровадження на основі компетентнісного та інтерактивного підходу, описується підхід до визначення та оцінювання компетентностей відповідно до діяльності, яку необхідно вивчити або вдосконалити.

Зроблено висновок про те, що для формування ефективної професійної спрямованості необхідно в інтеграції застосовувати різні форми і методи навчання, зокрема компетентнісний підхід. Немаловажним фактором є також суб'єктність здобувача освіти, його відповідальне ставлення до навчання, зокрема уміння ставити навчальні цілі, вміння формулювати критерії правильності виконання завдання, планувати час, в разі потреби звертатись за допомогою, а також надавати допомогу одногрупникам, здійснювати само- і взаємооцінювання.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентнісне навчання, творча діяльність, графічна грамотність, формування

компетентностей, проблемне навчання, діяльнісний підхід, професійне навчання, навички, уміння, міжпредметні зв'язки.

Our life today is constant learning, and therefore teachers set themselves the goal of teaching students to constantly acquire new knowledge, find the necessary information and apply it in practice. The quality of training of skilled workers to some extent depends on the provision of conditions in the educational institution, which cannot be permanent. They change under the influence of many internal and external factors. For a modern educational institution, it becomes necessary to replace priorities in the educational process, which involves a transition from subject-oriented education to education aimed at the formation of its motivational sphere, critical thinking, creativity, general educational and professional competencies.

The article considers and analyzes the role of the competence approach in professional (vocational and technical) education, which is basic in the formation of a competitive skilled worker. The main focus is on the forms and methods of conducting lessons on the formation of graphic literacy and the development of spatial thinking in drawing lessons. Emphasis is placed on the importance of implementing a competency-based approach in the educational activities of vocational and technical educational institutions, in particular in the lessons of vocational and theoretical training. The article considers the actual problem of forming the content of professional training of future skilled workers and its implementation based on a competency-based and interactive approach, describes an approach to the definition and assessment of competencies in accordance with the activity that needs to be studied or improved. It was concluded that in order to form an effective professional orientation, it is necessary to apply different forms and methods of training in integration, in particular, the competence approach. An important factor is also the subjectivity of the learner, his responsible attitude to learning, in particular the ability to set educational goals, the ability to formulate criteria for the correctness of the task, plan time, seek help if necessary, as well as provide assistance to fellow students, carry out self- and mutual evaluation.

Key words: competency-based approach, competency-based learning, creative activity, graphic literacy, competence formation, problem-based learning, activity-based approach, professional learning, skills, abilities, interdisciplinary connections.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.1.30>

Сгорова Л.Б.,

викладач-методист,
викладач професійно-теоретичної
підготовки вищої категорії,
Державного навчального закладу
«Київське регіональне вище професійне
училище будівництва»

Постановка проблеми. В епоху різноманіття гаджетів та щоденного збільшення кількості інформації у нашому житті виникає необхідність модернізувати підходи до навчання. Що спонукає професійну (професійно-технічну) освіту відповідно змінюватись та крокувати в ногу з часом. Відповідь на ці виклики – компетентнісне навчання.

Роль професійної освіти сьогодні – підготувати здобувачів освіти до життя, навчити їх критично

мислити, аналізувати, опрацьовувати ті обсяги інформації, які вони отримують звідусіль, та вибрати необхідне.

До пріоритетних напрямків, спрямованих на розв'язання проблем, що пов'язані з незадоволенням роботодавців якістю освіти та трансформацією змісту освіти на основі компетентнісного підходу, передбачається розвиток «креативної ініціативної особистості, що здатна до ефективної

діяльності в суспільстві та завдяки умінню критично мислити, набутим компетентностям, сформованим переконанням і ціннісним ставленням спроможна приймати адекватні рішення на благо українського народу, суспільно-економічного розвитку людства» [1, с. 37].

Враховуючи, що сьогодні необхідно формувати компетентності умінь, знань та навиків, в професійних закладах освіти освітній процес направлений на самоосвітню діяльність здобувачів освіти, інформація і знання стають головними цінностями для кваліфікованого робітника. Це дає змогу використовувати інформацію і знання у професійній діяльності, тобто увага фокусується на процесі неперервного навчання.

Компетентнісне навчання зосереджене на пошуку різноманітної інформації та оволодіння компетентностями, вміннями та навичками, які допоможуть стати випускникам професійних закладів освіти конкурентоспроможними кваліфікованими робітниками на ринку праці.

Формування компетентностей у здобувачів освіти зовсім не заперечує необхідності знань. Компетентнісне навчання – це про динамічне поєднання знань, умінь та цінностей. Лише в комплексі це дає результат. Знання в цьому випадку – радше засіб формування умінь, а не самоціль. Засвоїти окремі знання й уміння, на сьогоднішній день, не достатньо, важливо навчитись застосовувати їх на практиці. Це дає змогу навчитись адаптуватись та шукати шляхи ухвалення рішень у різноманітних ситуаціях.

Аналіз досліджень і публікацій. Педагоги та викладачі професійно-теоретичної підготовки відчують потребу у впровадженні таких методик, які допомогли б реалізувати компетентнісний підхід до навчання. Сьогодні потребує конкурентоспроможних кваліфікованих робітників. Як зазначив Д.А. Тхоржевський, «креслення не має якихось своїх специфічних принципів, тому навчальний процес з креслення підпорядковується усталеним загально дидактичним принципам [2, с.6]. Разом з цим сучасне навчання вимагає використання багатоаспектних та інтегративних методів навчальної діяльності, зумовлені власне навчальною дисципліною – креслення – та сучасними процесами, що відбуваються в освітній та професійній сферах суспільства.

Методики формування понять, систематизації та узагальнення компетентностей набутих на уроках креслення відображені в працях Д.А. Тхоржевського, В.К. Сидоренко, Г.М. Тропініної, О.Е. Коваленко та інших.

Однак необхідно звернути увагу на важливість формування графічної грамотності у кваліфікованих робітників, що диктується їх величезною роллю в розвитку мислення, пізнавальних здібностей та просторової уяви.

Мета статті. Проаналізувати деякі аспекти компетентнісного підходу в професійній (професійно-технічній) освіті, зокрема на уроках креслення. Висвітлити основні теоретичні та практичні використання різних методик на уроках.

Розкрити методику формування графічної грамотності здобувачів освіти завдяки компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу.

Від кваліфікованого конкурентоспроможного робітника сьогодні вимагається бути здатним до інноваційної діяльності в мінливих соціально-економічних умовах та вміти швидко та безпомилково опановувати новітні технології, розбиратись й правильно користуватись різноманітною технічною та технологічною документацією.

Важливість навчання, направлено на компетентнісний підхід, для розвитку практичних та професійних навичок або компетенцій є більш очевидним, так все частіше навчання, засноване на компетенціях, використовується для освіти, яка потребує розвитку навичок, іноді в поєднанні з іншими уроками на основі групових методів навчання.

Компетентнісний підхід потребує розвитку та інтеграції нових концепцій навчання, які можуть впоратися зі швидко мінливим і вимогливим до знань та інформації суспільством. Крім того, робочі процеси стають все більш комплексними та вимагають постійного розвитку компетенцій і навичок співробітників. Цей спрощений погляд розкриває дві важливі вимоги, з одного боку, потребу в розробці підходів до навчання, які працюватимуть в співпраці з співробітниками, з іншого боку, це потребує розробки методів та концепцій для оцінки впливу навчання на продуктивність. Таким чином, оптимальний, ефективний та індивідуальний підхід до навчання є важливим для того, щоб гарантувати, що мета навчання досягнута. Ефективне навчання можна поділити на кілька рівнів, проте виділимо кілька фундаментальних загальних аспектів, які можуть його надзвичайно підтримувати, а саме, орієнтація діяльності і продуктивності навчання за підтримки технологій та педагогічних моделей, які активують саморегульоване навчання.

Одним із основних факторів компетентнісного підходу в навчанні є уточнення мети навчання, впровадження сучасних форм і методів навчання, спрямованих на його активізацію, особистісну орієнтацію, інформатизацію, та професійну компетентність.

Згадуючи компетенції та навички, необхідно визначити ці терміни в межах нашої роботи. У літературі термін «компетентність» часто визначається як поєднання знань, умінь та навичок, які використовуються для виконання певного завдання. Деякі автори також наголошують на

здатності взаємозв'язку певних завдань, наприклад, компетенція розглядається як здатність виконувати певні взаємопов'язані завдання.

Компетенції - це більше, ніж просто сума певних кількісних навичок. Компетентності, є результатом інтегрованого навчання та досвіду, який включає знання, навички та вміння застосовані в певний момент.

Для моделювання певної діяльності для проектування та розробки такого навчального середовища має бути системний підхід, щоб зрозуміти, відобразити та організувати діяльність у реальному світі. Мета такої моделі навчальної діяльності, використовується для ідентифікації необхідних компетенцій та навичок для навчання.

Традиційні підходи, які розміщують зміст на початку навчання, не можуть надати здобувачам освіти ключових компетенцій і навичок, необхідних у реальному світі. Додатковим побічним ефектом часто є втрата ентузіазму щодо навчання протягом усього життя. Заклад освіти, який заохочує здобувачів освіти взяти на себе ініціативу в напрямку власного навчання, заснованого на компетенціях, створює контекст для глибокого розуміння їхнього світу, який їм потрібен, щоб скористатися можливостями, які пропонує їм життя.

Компетенції – це здібності, які люди використовують, щоб орієнтуватися у своїй культурі, спільноті та кар'єрі; їх здобувають завдяки навчанню. **Навички** здобуваються через прикладне розуміння понять. **Поняття** – це елементи розуміння, які формують наші навички. Навчання, засноване на компетенціях, закладає основу для всього майбутнього навчання впродовж життя.

Педагогічний досвід і результати наукових досліджень педагогів і психологів переконують: досягненню вказаної мети повніше сприяє проблемне навчання порівняно з пояснювально-ілюстративним методом навчального процесу [3, с. 3-7]. Серед основних результатів професійно-теоретичної підготовки має бути формування і розвиток у здобувачів освіти «графічного мислення», що інтегрує в собі певні аспекти просторового, образного та візуального мислення, здатність абстрагування, аналізу і синтезу будь-якої просторової форми.

Деякі педагоги можуть сумніватися щодо можливості використання компетентнісного підходу для викладання своїх предметів, наприклад креслення. Компетентнісний підхід передбачає викладання теми через надання практично-орієнтованих завдань, створення проблемних ситуацій, які зі свого боку вимагає від здобувача освіти напруженої розумової роботи. Пояснення і демонстрація самі по собі ніколи не дадуть справжніх глибоких знань особливо для розвитку графічної просторової уваги.

Нижче наведено приклад практичного застосування компетентнісного підходу, яке інтегрує

навчання на основі компетентностей у цілісну діяльність, направлену викликати високу зацікавленість. Зміст стає побічним продуктом процесу навчання.

Враховуючи те, що рівень підготовки кваліфікованого робітника залежить від його вміння читати і виконувати технічні креслення, а також використовувати теоретичні знання на практиці різноманітним компетентнісним підходом може виступати бінарний урок. На бінарному уроці використовується багато принципів навчання, але пріоритетами є взаємозв'язок теорії з практикою, теоретичного з професійним навчанням.

Педагогічна суть такого уроку - поєднання вивчення взаємозв'язаного матеріалу технічного креслення і виробничого навчання. При проведенні бінарного заняття досягається наступна основна мета:

- під впливом інтересу, викликаного спілкуванням (трикутник «викладач –майстер виробничого навчання – здобувач освіти»), активніше протікає сприйняття навчального матеріалу,
- активізується логічна та емоційна пам'ять, краще працює увага;
- дотримується єдиний підхід до розгляду виникаючих проблем і єдності вимог до здобувачів освіти в процесі їх навчально-виробничої діяльності;
- у здобувачів освіти виховується вміння користуватися теоретичними знаннями в нестандартних виробничих ситуаціях, в умовах, коли необхідно прийняти оперативну і зважено єдине вірне рішення.

Розглянемо приклад компетентнісного підходу на бінарному уроці з креслення і виробничого навчання на тему «Різьба. Класифікація та позначення на кресленнях. Технологія нарізання різьби».

На теоретичній частині такого уроку, яка проводиться в кабінеті «Технічного креслення» викладаються загальні відомості про приєднання деталей, дається визначення різьбового нарізного з'єднання, класифікація кріпильних виробів, визначення та класифікація різьби. Зображення та позначення різьби в отворі, на стержні на кресленнях. На прикінці уроку перевіряються знання здобувачів освіти методом усного опитування або видається самостійна робота для закріплення навчального матеріалу, а також домашнє завдання.

Після завершення теоретичної частини уроку здобувачі освіти переходять в слюсарню майстерню для подальшої практичної діяльності. На вступному інструктажі для закріплення опорних знань, одержаних здобувачами освіти в теоретичній частині уроку, майстер виробничого навчання у форматі «запит-відповідь» ще раз перевіряє знання здобувачів освіти, проводить аналіз і доповнення відповідей.

Діяльність із зануренням була розроблена для розвитку знань і розуміння в ряді міжпредметних зв'язків, включаючи форми і фігури (математика), геометричні побудови (креслення), побудова нарізі (допуски та технічні виміри), які впливають на практичне розуміння навчальної дисципліни. Деякі завдання вимагали розрахунків (рахунок) і створення звітів (грамотність).

Урок було націлено на низку компетенцій, включаючи розвиток здатності до співпраці, графічної грамотності та навичок вирішення проблем. Елемент несподіванки зазвичай додається до занурення, щоб викликати вищий рівень емоційної взаємодії з темою. Щоб додати «проблемності» завдання викладачем і майстром виробничого навчання завдання, інструменти, матеріали та заготовки були перемішані і здобувачам освіти необхідно спільною співпрацею та домовленостями знайти свої завдання і виконати практичну роботу. Діяльність із зануренням завершилася підведенням підсумків усієї групи.

Цей урок демонструє спосіб, у який спільне розроблення навчального плану ґрунтується на процесах, які включають широкий спектр навичок, компетенцій і концепцій разом із підходом, який включає численні методиками навчання.

Висновки.

Важлива частина компетентнісного підходу – співпраця здобувачів освіти між собою, викладачем та майстром виробничого навчання ведення діалогу та застосування викладачем формульованого оцінювання. Усе це може бути реалізовано

під час викладання будь-якого навчального предмета, зокрема й креслення.

Процес навчання – не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову здобувача освіти, тому пере викладачем виникає необхідність окреслити певні запитання:

– Чи здатні викладачі, що працюють за традиційними моделями, надати значущий досвід навчання, заснований на компетенціях, який надає здобувачам освіти ключові навички та компетенції?

– Наскільки актуальним ви вважаєте надання контенту як спосіб навчання здобувачів освіти у сучасну інформаційну епоху?

– Як мають змінитися форми і методи навчання, щоб надати навчальний досвід, заснований на компетенціях?

Власний досвід показує, що активізація слухової та зорової пам'яті дає більше шансів задовольнити потреби різних здобувачів освіти, чий спосіб сприйняття матеріалу може суттєво відрізнятись.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ничкало Н. Г. Професійна педагогіка і педагогіка праці як методологічна основа підготовки фахівців. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф.*, Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 282 с.
2. Тхоржевський Д. А. Методика трудового навчання. Київ: Вища школа, 1990. 104с
3. Ковальчук В. І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу в ПТНЗ: спецкурс для підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів освіти. Київ: Шкільний Світ, 2009. 136 с.